

Aika: 31.8.2017 klo 10.00 - 12.00
Paikka: Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere
Paikalla: Riitta Rönn, YM, pj.
 Juha Tuovinen, SM
 Ville Hinkkanen, OM
 Tommi Hartman, Tulli
 Janne Järvinen, KRP
 Silja Hallenberg, Rajavartiolaitos
 Heidi Nummela, Itä-Uudenmaan syyttäjävirosto
 Pauli Rajala, VARELY
 Kari Koppanen, POLAMK
 Tia Laine-Ylijoki-Laakso, YM, sihteeri
Poissa: Arto Hankilanoja, POHA,
 Carita Forsberg-Heikkilä, KL

1. Kokouksen avaus

Kokous avattiin ja todettiin osallistujat. Juha Tuovinen uutena ryhmän jäsenenä esittäytyi. Tuovinen on siirtynyt sisäministeriöön poliisista 1.6.2017.

2. Asialistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Ennakkoon lähetetty asialista hyväksyttiin.

3. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Muistio 1/17 kokouksesta 9.3.2017 hyväksyttiin muutamalla teknisellä korjauksella.

4. Alueellisen yhteistyön ryhmistä

Tuija Sievi-Korte Pirkanmaan ELY:stä esitteli Pirkanmaan alueen yhteistyöryhmää ja sen toimintaa (liite 1). Sievi-Korte muistutti, että poliisin ja syyttäjien kanssa yhteistyötä oli ennen alueellisten ryhmien perustamistakin. Lisäksi Tampereen ympäryskuntien ympäristöviranhaltijat ovat kokoontuneet vuosittain erikseen ja ympäristörikosteema on ollut esillä näissäkin kokouksissa.

Alueryhmä on tiedostanut roolinsa toimenpideohjelman lausunnonantajana ja omaehtoisesti seuranneet toimenpideohjelmaa, muun muassa huomioineet alueuudistusten seurantavelvoitteen. Toimenpideohjelman koettiin tuoneen suunnitelmallisuutta toimintaan.

Käydyssä keskustelussa Tuovinen otti esiin kunnallisten luottamushenkilöiden roolin ja mahdolliset intressikytkennät. Todettiin, että KL:ta pitää selvittää, onko olemassa suositus delegoimisesta tai olisiko sellaista mahdollisuus antaa. Pj:n tiedustellessa ryhmän toiveita toimeenpanoryhmälle, Sievi-Korte vastasi haastetta riittävän tietokantojen yhtenäistämässä ja tiedonvälityksen edistämässä. Myös valtakunnallisesti yhtenäisiä käytäntöjä toivottaisiin. Lopuksi kysyttiin alueen ilmoitusten määristä vuositasona. Sievi-Kortteen mukaan ELY:t tekevät muutamia vuosittain. Kunnat

huomattavasti enemmän, noin kymmenkunta. Jälkimmäisistä ei välttämättä tule tietoa ELY:lle. Lisäksi ilmoituksia tulee myös kansalaisilta ja poliisikin on tehnyt joitakin.

5. Näytteenoton ulkoistus

Pauli Rajala esitteli toimeenpanoryhmälle tehtyä selvitystä koskien näytteenoton ulkoistamista (kooste kyselystä liitteenä 2). Vastauksia tuli 10. Lupavelvoitteisiin perustuvaa tarkkailua tekee toiminnanharjoittaja tai konsultti. Viranomaisena on voinut hankkia näytteitä akuuteissa tilanteissa. Vuonna 2016 kilpailutuksessa valittiin Ramboll ja Ahma ympäristö Oy (nyk. liiketoimintaa hoitaa Eurofins Scientific). Kaakkois-Suomessa oli voimassa vanhoja sopimuksia, josta syystä eivät tulleet mukaan yhteiseen sopimukseen. Liiketoiminta on keskittynyt. Nykyisin aika monessa tapauksessa toiminnanharjoittajan oma konsultti ja ELY-keskuksen käyttämä voi olla sama. Tilanne vaihtelee. Asia on huomioitu osin sopimuksissa, eikä konkreettisia ongelmia ole ilmennyt. Ohjausta ehkä tarvitaan enemmän kuin aiemmin. Näytteiden väärentämistapauksista Lievestuoreen tapauskin on 1980-luvulta.

Käytiin keskustelua aiheesta. Hinkkanen näki tilanteen jossain määrin ongelmallisena, erityisesti korruption torjunnan näkökulmasta. Toisaalta muistutettiin viranomaisen velvollisuudesta viime kädessä turvata puolueeton tutkinta, tarvittaessa hankkimalla palveluita ulkomailta. Tilanne on kuitenkin selvää seurausta linjauksesta järjestää keskitetty kilpailutus. Käytännössä vain iso toimija voi osallistua.

Johtopäätöksenä todettiin, että asiaa pitää seurata ja aihe olisi hyvä viedä y-johtaja –kokoukselle tiedoksi. VARELY oli tähän varautunutkin. Samalla muistutettiin, että kilpailutettu sopimus on katkossa Luovan alkuhetkillä, jos optiovuosi käytetään. Maakunnan on kuitenkin luotava omat järjestelynsä.

6. Katsaus ympäristörikoskatsaukseen 2017

Laine-Ylijoki-Laakso esitteli keväällä valmistuneesta katsauksesta uusimpia ympäristörikostilastoja ja katsauksen johtopäätöksiä. Keskusteltiin kasvusta ympäristörikosluvuissa ja erityisesti ympäristörikkomuksissa. Nummela kaipasi alueellisia tilastoja juttujen nostamisessa. Arveltiin, että viranomaisyhteistyön tiivistäminen voi erityisesti tietyillä alueilla selittää kasvua. Alueellisten lukujen seulominen voisi sopia esim. Polamk:ssa oppilastyöksi. Järvinen odottelisi vielä seuraavia tilastoja, jotta mahdollisesta trendistä voisi tehdä johtopäätöksiä. Tuovinen totesi, että teemaviikot ja tehoiskut ovat voineet vaikuttaa lukuihin. Yksi viranomaisten tehoisku voi tuottaa jopa 20 ilmoitusta.

Uusina uhkakuvina ympäristöriskillisuudessa pidettiin jätteiden laivausta ja esim. hyönteismyrkkujen vaikutuksia ravintoketjuun. Ryhmää informoitiin myös PP Recyclingin toukokuussa saamasta törkeästä ympäristön turmelemistuomiosta (Päijät-Hämeen käräjäoikeus), jossa rangaistuksen mittaamisen vaikuttivat myös mahdolliset myöhemmät vahingonkorvausvaatimukset.

Hinkkanen nosti vielä esiin kansainvälisen lähialueyhteistyön. Aihe oli esillä sen pohtimiseksi, olisiko siitä saatavissa tietoa toimenpideohjelmaan. Todettiin, että aiheen selvittäminen voisi kiinnostaa Polamk:n Sahramäkeä tai Kankaanrantaa.

7. Toimenpideohjelma 2017 - 2018, tilannekatsaus

Toimenpideohjelman seurannan osalta nostettiin esiin vain selvityshanke, joka koskee ympäristörikosten ilmoituskynnyksiä ja hallinnollisia seuraamuksia (ohjelman toimenpiteet 11 ja 13). Laine-Ylijoki-Laakso kertoi hankkeen tilanteesta ja sen aikataulusta. Päätettiin, että pyritään saamaan esittely valmiista selvityksestä seuraavaan kokoukseen Leila Suvantolalta.

8. Muut ajankohtaiset asiat

Mietittiin seuraavaan kokouksen agenda. Hinkkanen nosti esiin OM:n teettämän selvityksen, joka on valmistumassa. Selvitetään voisiko Veronika Lankinen tulla esittelemään selvitystä.

Seuraavassa kokouksessa voisi myös keskustella ensi vuoden tavoitteista. Myös alueryhmien toiveet kiinnostaisivat sekä tieto siitä, miten ympäristörikostorjunta alueilla toimii. Aihe koettiin tärkeäksi valtakunnallisten suositusten ja ohjauksen suunnittelun kannalta. Tuovinen lupasi selvittää asiaa ja raportoida kokoukselle vastauksista.

Lopuksi otettiin esiin Genval maa-arviointi. Lähes kaikki ryhmässä mukana olevat tahot olivat saaneet kyselyn. YM selvittää SM:stä kuinka vastausten koordinointi hoidetaan, vai yrittääkö jokainen taho vastata kaikkeen.

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 16.11 ympäristöministeriössä.

10. Kokouksen päättäminen

Kokous päätettiin klo 12.

Liite 1:

Esittely Pirkanmaan alueen ympäristörikostorjunnan yhteistyöryhmästä

Liite 2:

Kysely laboratorio – ja näytteenottotoiminnan ulkoistamisen vaikutuksista ELY-keskusten toimintaan ympäristörikostilanteissa

Pirkanmaan alueen ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Pirkanmaan alueen ympäristörikostorjunnan yhteistyöryhmä

Tuija Sievi-Korte
Pirkanmaan ELY-keskus
31.8.2017

Pirkanmaan alueen ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Pirkanmaan alueen ympäristörikostorjunnan yhteistyöryhmä

- Järjestäytymiskokous 18.11.2016 Tampereen poliisiasemalla
- Kokoonpanossa edustaja + vara
 - Sisä-Suomen poliisilaitos/Pirkanmaan alue
 - Sisä-Suomen syyttäjänvirasto
 - KRP, POLAMK, Tulli, Pirkanmaan pelastuslaitos
 - Pirkanmaan ELY-keskus/lakimies + valvontapäällikkö
 - Pirkanmaan kuntien ympäristöviranhaltijoita seutukunnittain
- Ryhmää kutsutaan ympäristörikosryhmäksi ja se kokoontuu kolme kertaa vuodessa (v. 2017 kokoukset tammi-, touko- ja lokakuussa)

Yhteistyöryhmän toiminta-ajatuksia

- ❑ Sillä on rooli esimerkiksi lausunnon antajana kun laaditaan toimenpideohjelmaa tai kun suunnitellaan muuten viranomaisyhteistyötä vaativia toimenpiteitä
- ❑ Pyrkii päästä vaikuttamaan tulevan koulutuksen suunnitteluun (ideoita/toiveita/ehdotuksia)
- ❑ Toimintamallien luominen, viranomaisyhteistyön käytänteiden sujuvoittaminen ja yhteistyön jatkuvuuden takaaminen sekä sen institutionaalistuminen
- ❑ Ilmoituskynnyksen linjaaminen/selventäminen eri viranomaisten välillä
- ❑ Yhteistyön kehittäminen viranomaisrajojen yli
- ❑ Seuraa ympäristörikosjuttujen etenemistä ja niissä ilmenneitä toimintaan vaikuttavia haasteita
- ❑ Käsitellään lainvoimaiset tuomiot ja niissä esiin tulleet opiksi otettavat asiat
- ❑ Kuntien luottamushenkilöiden/ympäristönsuojeluviranomaisten tietoisuuden lisääminen ympäristörikosasioissa
- ❑ Käytännön tarpeiden tunnistaminen, esimerkiksi näytteiden ottaminen kentällä; näytteenotto-ohjeen tarpeellisuus (työn alla RTL:ssä)

Kokouksissa v. 2017 käsitellyjä asioita

- ❑ Ympäristörikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelman 2017-2018 jalkauttaminen
 - ❑ Ympäristörikosasioiden tilannekatsauksia ja tapausesimerkkien läpikäymistä
 - Syyttäjä seuraa tapauksia myös valtakunnallisesti
 - ❑ Ympäristörikosten torjunnan koulutusohjelma 2017-2018
- => keskustelu- ja yhteistyön tehostus ovat vaikuttaneet ja kehittäneet esim. tällä hetkellä vireillä olevien tapausten esitutkintaa ja näytteenottoa poikkitieteellisemmäksi ja suunnitteluvaihe on tullut mukaan jo ennen teknistä tutkintaa

Aikaisempi yhteistyö poliisin ja ELYn valvojien kanssa

- Yhteiset koulutuspäivät vuosittain (järjestämisvastuu vuorotellen), joilla käydään läpi oikeita vireillä olevia ja päätyneitä ympäristörikostapauksia (ensimmäinen v. 2009)
 - Opiksi muille ja parantamisajatuksia vastaisuuden varalle
 - Pyritään rikosprosessien nopeuttamiseen ja keskusteluyhteyden ylläpitämiseen
 - Pyritään ilmoituskynnyksen madaltamiseen ja esitutkinnan laadulliseen parantamiseen
 - Tutkintapyyntöjen sisältö
 - Lausuntojen selkeys ja ymmärrettävyys
 - Syyttäjä mukana päivillä; joka toinen vuosi myös kunnan ysv

Aikaisempi yhteistyö poliisin ja ELYn valvojien kanssa

- Neuvotteluja hankalien tapausten tutkintavaiheessa ja yhteistarkastuksia
- ELY-keskuksen valvojat asiantuntija-apuna
 - Lista valvojista poliisille toimialoittain ja asiantuntemuksen mukaan, jotta helpompi ottaa yhteyttä juuri oikean alan asiantuntijaan

Kysely laboratorio- ja näytteenottotoiminnan ulkoistamisen vaikutuksista ELY-keskusten toimintaan ympäristörikostilanteissa

Kaikille ELY-keskuksille lähetettiin sähköpostikysely asiasta 13.3.2017. Vastaus kyselyyn saatiin kymmeneltä ELY-keskukselta.

ELY-keskusten näytteenotto- ja laboratoriopalveluiden järjestämisen nykytilasta

Näytteenotto- ja laboratoriopalveluiden ulkoistamisen jälkeen on nämä palvelut valtaosalle ELY-keskuksista tuottanut Ramboll Finland Oy:n ja Ramboll Environment OÜ:n muodostama ryhmittymä. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksella on eri palveluntuottajia johtuen vanhoista voimassaolleista sopimuksista ja Lapin ELY-keskuksen osalta palvelut on niiden ulkoistamisen jälkeen tuottanut Ahma Ympäristö Oy.

Palvelusopimusten solmimisen jälkeen on tapahtunut yrityskauppoja, joilla Ramboll on myynyt ympäristöalan laboratorio- ja mittauspalveluita tuottavan Ramboll Analytics -liiketoimintansa Suomessa ja Virossa Eurofins Scientificille ja Ahma Ympäristö Oy on myyty kokonaisuudessaan Eurofins Scientificille (liite 1).

Tehdyissä sopimuksissa ympäristövahinko- / ympäristörikostilanteiden näytteenotto on lisäpalvelu, jonka ELY-keskus voi tarvittaessa tilata palveluntuottajalta. Lisäpalveluita voidaan sopimuksen mukaan tilata myös muilta palveluntarjoajilta (liitteet 2 ja 3).

Yhteenveto kyselyn vastauksista

Kysymys 1: Onko tullut vastaan tilanteita, joissa sama toimija hoitaa sekä ELY-keskuksen näytteenotto- ja laboratoriopalveluita että toiminnanharjoittajan omaa lupamääräyksiin perustuvaa ympäristötarkkailua?

Vastausten perusteella ELY-keskusten laboratorio- ja näytteenottotoiminnan ulkoistamisen jälkeen on melko yleistä se, että toiminnanharjoittajan ympäristöluvassa määrättyä tarkkailua ja ELY-keskuksen näytteenotto- ja laboratoriopalveluita hoitaa sama toimija (tällainen tilanne on osin ollut olemassa jo aiemminkin kun esim. vesiensuojeluyhdistykset tai niiden omistamat yhtiöt ovat hoitaneet sekä toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailuja että ELY-keskuksen laboratoriopalveluita). Tämä johtuu pitkälti siitä, että vakiintuneita ja laadukkaita palveluntuottajia, jotka olisivat voineet palveluiden valtakunnallisessa kilpailuttamisessa menestyä, on varsin vähän ja useimmat konsultit ovat jo ennestään hoitaneet toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailuja. Tilanne eri ELY-keskusten välillä vaihtelee ja joillakin alueilla toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailuja hoitavat laajasti alueelliset vesiensuojeluyhdistykset tai niiden omistamat yhtiöt, jolloin kaksoisroolia ei nykytilanteessa synny. Asia on ollut yleisesti tiedossa jo kilpailutusta tehtäessä. Konsultin mahdollinen kaksoisrooli on eräiltä osin otettu huomioon palvelusopimuksissa (liite 4).

Kysymys 2: Jos edellä mainittuja tilanteita on ollut, miten tilanne on tullut ilmi ja onko sillä mahdollisesti havaittu olleen vaikutusta palveluntuottajan toimintaan ?

Konsultin kaksoisroolin syntymisen mahdollisuus on ollut tiedossa jo palveluja kilpailutettaessa. Tilanne tiedostetaan, eikä ainakaan toistaiseksi ole ilmennyt tästä johtuvia konkreettisia ongelmia. Kainuussa on tullut joitakin kyselyjä/epäilyjä ulkopuolisilta tahoilta, sillä esim. Terrafame Oy (Sotkamon Talvivaaran kaivos) ja ELY-keskus käyttävät samaa konsulttia.

Kysymys 3: Onko ollut tarvetta nopeaan ylimääräiseen näytteenottoon ympäristövahinko-/ympäristörिकostilanteissa ja jos on, miten palvelu on näissä tilanteissa toiminut ?

Keskitetyn kilpailutuksen tuloksena syntynyt toimintamalli on ollut käytössä suhteellisen vähän aikaa, joten akuutteja ympäristövahinko- ja ympäristörिकostilanteita on sopimusten voimassaollessa ollut suhteellisen vähän.

Näihin tilanteisiin liittyvässä näytteenotossa on kyse lisäpalveluista, jotka on tilattava erikseen. Lisäpalveluista aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia, joihin on ennalta varauduttava. Palvelun toiminnasta akuuteissa tilanteissa on erisuuntaisia kokemuksia. Ulkoistettu palvelu on ollut toisinaan jopa nopeampi kuin aiemmin omana työnä tapahtunut näytteenotto. Kun on kyse erityistilanteista, konsultin käyttäminen vaatii enemmän ja tarkempaa ohjausta kuin aiemmin oman organisaation toimesta tehty työ. Normaalin työajan ulkopuoliset tilanteet ovat olleet jossain määrin ongelmallisia (sitä ne toki ovat olleet silloinkin kun tehtävät hoidettiin omana työnä). Joissakin ELY-keskuksissa on akuuttitilanteissa voitu vielä käyttää omaa henkilöstöä näytteenottoon. Kiireellisissä tilanteissa on toisinaan käytetty muuta kuin keskitetysti kilpailutettua konsulttia. Käytännössä pyritään usein siihen, että toiminnanharjoittaja itse huolehtii akuutin tilanteen vaatimasta ylimääräisestä näytteenotosta ja tutkimuksista käyttämiensä konsulttien avulla.

Kysymys 4: Muita mahdollisia havaintoja toimintojen ulkoistamisen vaikutuksista toimintaan ympäristövahinko-/ympäristörिकostilanteissa ?

Osassa vastauksista on epäilty konsultin kaksoisroolin voivan vaikuttaa valvontatoiminnan uskottavuuteen ja luotettavuuteen. Osassa vastauksista taas katsottiin, ettei konsultin kaksoisroolista aiheudu ongelmia ja että kaksoisrooliin mahdollisesti liittyvät ongelmat voidaan havaita velvoitetarkkailujen tuloksia tarkasteltaessa. Esiin tuotiin myös ajatus siitä, että ympäristövahinko- / ympäristörिकostilanteissa olisi perusteltua tilata näytteenotto ja tulosten analysointi toiminnanharjoittajasta riippumattomalta konsultilta. Yhdessä vastauksessa viitattiin mahdollisuuteen siitä, että ELY-keskukselle palveluja tuottavan konsultin asiantuntijat saattavat esiintyä toiminnanharjoittajan todistajina ja konsultin lakimiehet avustaa toiminnanharjoittajaa ympäristörिकosasiassa, jossa ELY-keskus on asianomistajana.

Liitteet

- 1) Rakennuslehden uutinen 8.5.2017
- 2) Varsinais-Suomen ELY-keskuksen luonnonvesien näytteenottoa ja vesikemiallisten laboratorioanalyysien hankintaa koskevan 29.12.2015 /31.12.2015 allekirjoitetun sopimuksen sivu 2 (sopimuksen kohteen määrittely)
- 3) Liitteen 2 sopimuksen osaksi otetun palvelukuvauksen sivut 25-27 (lisäpalvelujen sisällön määrittely)
- 4) Liitteen 2 sopimuksen osaksi otetun palvelukuvauksen sivut 9-10 (valvontanäytteenotto)